

Friedrich Engels

KÄRIVIIVOJA KANSANTALOUSTIETEEN ARVOSTELUKSI

Kansantaloustiede syntyi kaupankäynnin laajentumisen luonnollisena seurauksena korvaten näin yksinkertaisen, epätieteellisen kaupustelun sallitun petoksen kehittyneellä järjestelmällä, täydellisellä rikastumistieteellä.

Tämä kauppiaiden keskinäisestä kateudesta ja voittonpyynnistä syntynyt kansantaloustiede eli rikastumistiede kantaa otsallaan mitä iljettävimmän itsekkyyden leimaa. Elettiin vielä siinä lapsekkaassa käsityksessä, että kulta ja hopea ovat muka rikkautta, eikä ollut millään muulla niin kiire, kuin kieltää »jalojen» metallien maastavienti kaikkialla. Kansakunnat seisovivat toisiaan vastassa kuin saiturit, joista kukin syleilee kallista rahasäkkiään molemmin käsin ja katselee naapuriaan kateellisena ja epäluuloisena. Kaikin keinoin yritettiin viekotella mahdollisimman paljon puhdasta rahaa pois niiltä kansoilta, joiden kanssa oltiin kaupankäynnissä, ja säilyttää onnellisesti kotiinsaatu moitteettomasti tullirajan sisäpuolella.

Täysin johdonmukainen tämän periaatteen toteuttaminen olisi merkinnyt kuoliniskua kaupankäynnille. Alettiin siis ylittää ensimmäistä astetta; oivallettiin, että kirstussa pääoma on kuollutta, kun taas kiertokulussa se lisääntyy alinomaa. Ruvettiin siis ihmisystävällisemmiksi, lähetettiin omia dukaatteja ulos houkutuslinnuiksi, jotta ne toisivat takaisin tullessaan toisia. Tajuttiin, ettei siitä ole mitään vahinkoa, vaikka A:lle maksetaan liikaa sen tavarasta, jos siitä B:n kanssa voidaan päästä eroon korkeammasta hinnasta.

Tälle pohjalle rakentui *merkantiilijärjestelmä*. Kaupan saaliinhimoinen luonne jäi hieman taka-alalle; kansakunnat ottivat askeleen toisiaan lähemmäksi, ne solmivat kauppaja- ja ystävyyssopimuksia, ne tekivät keskenään kauppoja ja osoittivat toisilleen kaikkea mahdollista rakkautta ja hyvyttä suuremman voiton toivossa. Mutta pohjimmaltaan se oli vielä kuitenkin vanhaa rahanhimoa ja itsekkyyttä, ja tämä puhkesi ajoittain sodiksi, jotka johtuivat tuolla kaudella aina kauppakateudesta. Kyseisissä sodissa ilmeni myös, että rosvouksen tapaan kauppa perustui nyrkkivaltaan; ei lainkaan arkailtu pusertaa viekkaudella taikka väkivallalla sellaisia sopimuksia aikaan kuin suinkin suotuisimmiksi katsottiin.

Koko merkantiilijärjestelmän pääkohtana on kauppataseen teoria. Koska nimittäin oltiin edelleenkin juuttuneina siihen ajatukseen, että kulta ja hopea ovat rikkautta, niin katsottiin vain niiden liiketoimien tuottavan etua, jotka toisivat loppujen lopuksi maahan puhdasta rahaa. Jotta tästä saataisiin selko, verrattiin vientiä ja tuontia. Kun oli viety maasta enemmän kuin tuotu, niin uskottiin, että erotus on tullut maahan puhtaana rahana, ja katsottiin olevansa tämän erotuksen verran rikkaampia. Talousmiesten taito oli siis siitä huolehtimisessa, että kunkin vuoden lopussa vienti osoittaa suotuisaa tasetta tuontia vastaan; ja tämän naurettavan kuvitelman vuoksi on teurastettu tuhansia ihmisiä! Kauppakin voi esitellä ristiretkensä ja inkvisitionsa.

Kahdeksastoista vuosisata, vallankumouksen vuosisata, vallankumouksellisesti myös taloustieteen; mutta samaan tapaan kuin kaikki tämän vuosisadan vallankumoukset olivat yksipuolisia ja juutuivat vastakohtaan, samaan tapaan kuin abstraktista spiritualismia vastaan asetettiin abstraktinen materialismi, monarkiaa vastaan tasavalta, jumalallista oikeutta vastaan yhteiskuntasopimus, niin ei taloustieteen vallankumouskaan päässyt irti vastakohtasta. Edellytykset jäivät kaikkialla olemaan; materialismi ei käynyt kristillistä ihmishalveksuntaa ja häpäisyä vastaan ja asetti vain ihmisen vastakohtaksi kristillisen jumalan sijaan luonnon absoluuttina; politiikka ei ajatellut asettaa tarkistuksen koh-

teeksi valtion edellytyksiä sinänsä; taloustiede ei ottanut kuuloonkaan kysyä, mikä oikeutus on yksityisomistuksella. Siksi oli uusi taloustiede vain puoliksi edistysaskel — sen oli pakko pettää ja kieltää omat edellytyksensä, ottaa avukseen sofistikan ja tekopyhyiden peittääkseen ne vastakohtat, joihin se sotkeentui, päästäkseen niihin johtopäätöksiin, joihin sitä ajoi, eivät sen edellytykset, vaan vuosisadan humaani henki. Ja niin sai taloustiede ihmisystävällisen luonteen; se lakkasi osoittamasta suosiotaan tuottajille ja suuntasi sen kuluttajiin, se teeskenteli pyhää inhoa merkantiilijärjestelmän verisiä kauhujakohtaan ja julisti kaupan kansakuntien ja yksilöiden välisen ystävyyden ja yhteisymmärryksen siteeksi. Kaikki oli pelkkää loistoa ja ihanuutta — mutta sen omat edellytykset pääsivät jälleen aika pian voitolle ja saivat aikaan, vastoin tätä tekopyhää ihmisystävällisyyttä, Malthusin väestöteorian, karkeimman ja raakalaisimmimman kaikista olemassaoleista järjestelmistä, epätoivon järjestelmän, joka polki lokaan kaikki nuo kauniit lauseparret ihmisrakkaudesta ja maailmankansalaisuudesta; ne saivat aikaan tehdasjärjestelmän ja kohottivat sen nykyaikaiseksi orjuudeksi, joka ei epäinhimillisyydessään ja julmuudessaan jää vähääkään jälkeen edeltäjästään. Uusi taloustiede, Adam Smithin⁴⁰ teokseen »Kansojen varallisuus» perustuva vapaan kaupan järjestelmä osoittautuu samaksi tekopyhyudeksi, epäjohdonmukaisuudeksi ja moraalittomuudeksi, jonka vapaa ihmisyyden nyt kohtaa kaikilla aloilla vastassaan.

Mutta eikö sitten Smithin järjestelmä ollutkaan edistysaskel? — Kyllä se oli sitä ja lisäksi välttämätön edistysaskel. Oli välttämätöntä syöstä asemastaan merkantiilijärjestelmä monopolieineen ja kanssakäymisen esteineen, jotta yksityisomistuksen todelliset seuraukset pääsisivät päivänvaloon; oli välttämätöntä saada kaikki vähäpätöiset paikalliset ja kansalliset näkökohdat takalalle, jotta taistelusta meidän ajassamme voisi muodostua yleisempi ja inhimillisempi; yksityisomistuksen teorian oli välttämättä päästävä eroon puhtaasti empiiriseltä, pelkkiä tapahtumia tutkivalta tieltä ja omaksettava tieteellisempi luonne, joka teki siitä vastuunalaisen myös seurauksien suhteen ja siirsi siten asian

yleisesti ihmistasolle; oli välttämätöntä viedä vanhaan taloustieteeseen sisältyvä moraalittomuus täyteen huippuunsa yrittämällä kieltää se ja lisäämällä tekopyhyyttä — mikä oli välttämätön seuraus tällaisesta yrityksestä. Tämä kaikki oli asian luonnon mukaista. Tunnustamme kernaasti, että vasta kun kaupan vapaus on tullut perustelluksi ja toteutetuksi, olemme päässeet tilanteeseen, josta voidaan lähteä yksityisomistuksen taloustieteen tuolle puolen, mutta meillä on samalla oltava oikeus kuvata tätä kaupan vapautta koko sen teoreettisessa ja käytännöllisessä vähäpätöisyydessä.

Tuomiomme täytyisi käydä sitä ankarammaksi, mitä enemmän meidän ajallemme sattuu niitä taloustieteilijöitä, joista meillä on sanomista. Sillä kun Smith ja Malthus tapasivat edestään vain yksittäisiä osasia, niin uudemmilla oli taas kokonainen järjestelmä täydellisenä edessään. Johtopäätökset oli tehty, ristiriidat tulivat riittävän selvästi päivänvaloon, eivätkä he kuitenkaan päätyneet tarkistamaan todistusperusteita, vaan ottivat yhtäkaikki kantaakseen yhä edelleenkin vastuun koko järjestelmästä. Mitä lähemmäksi nykypäivää tulevat taloustieteilijät, sitä etäämmäksi he loitontuvat rehellisyydestä. Mitä pidemmälle aika edistyy, sitä voimakkaammaksi käy sofistinen viisastelu, jonka tarkoituksena on pitää taloustiede ajan tasalla. Sen vuoksi on esim. *Ricardo* enemmän syypää kuin *Adam Smith* sekä *McCulloch* ja *Mill* syyllisempiä kuin *Ricardo*.

Uudempi taloustiede ei kykene arvioimaan edes merkantiilijärjestelmää oikein, koska se itse on yksipuolista ja juuttunut merkantilismin edellytyksiin. Vasta sellainen näkökanta, joka kohoaa kummankin järjestelmän yläpuolelle, joka arvostelee kummankin yhteisiä edellytyksiä ja pitää lähtökohtanaan puhtaasti inhimillistä, yleistä perustaa, kykenee osoittamaan kummankin oikean aseman. Tulevaisuus on osoittava, että kaupan vapauden puoltajat ovat pahempia monopolisteja kuin vanhat merkantilistit itse. On ilmenevä, että näiden uudempien taloustieteilijöiden tekopyhän inhimillisyyden takana piilee raakalaisuus, josta aikaisemmilla ei ollut tietoaakaan; että vanhojen käsitesekamelska oli vielä yksinkertaista ja johdonmukaista verrattuna heitä vastaan

hyökänneiden kaksoislogiikkaan ja että kumpikaan osapuolista ei voi toista syyttää jostakin, mistä se ei saisi häpeää omaan niskaansa. — Tämän vuoksi ei myöskään uudempi liberaalinen taloustiede voi käsittää, miten List entistää merkantiilijärjestelmän, kun taas meille asia on aivan yksinkertainen. Liberaalisen taloustieteen epäjohdonmukaisuuden ja kaksinaamaisuuden täytyy välttämättä jälleen hajota perusosiinsa. Samoin kuin teologian on mentävä joko taaksepäin sokeaan uskoon taikka eteenpäin vapaaseen filosofiaan, niin täytyy kaupan vapaudenkin synnyttää toisaalta monopolien entistäminen ja toisaalta yksityisomistuksen kumoaminen.

Ainoa *myönteinen* edistysaskel, jonka liberaalinen taloustiede on ottanut, on yksityisomistuksen lakien kehittäminen. Ne sisältyvät yhtäkaikki siihen, vaikkakaan niitä ei ole kehitetty lopulliseen johdonmukaisuuteensa eikä ilmaistu selvästi. Tästä seuraa, että kaikissa niissä kohdin, joissa on kysymys rikastumisen lyhimmän menettelytavan ratkaisemisesta, siis kaikissa ankarasti taloudellisissa kiistakysymyksissä, on oikeus kaupan vapauden puolustajien puolella. Tietenkin kiistakysymyksissä monopolian puolustajien kanssa, mutta ei yksityisomistuksen vastustajien kanssa, sillä sen, että nämä kykenevät tekemään taloudellisissa kysymyksissä myös taloudellisesti oikeampia ratkaisuja, ovat englantilaiset sosialistit jo kauan sitten todistaneet käytännössä ja teoreettisesti.

Arvostellessamme siis kansantaloustiedettä tulemme tarkastelemaan peruskategorioita, paljastamaan vapaa-kauppajärjestelmän siihen kuljettaman ristiriidan ja tekemään johtopäätökset ristiriidan kummastakin puolesta.

Kansallisrikkauden ilmaisu on ensimmäiseksi tullut esiin liberaalisten taloustieteilijöiden yleistämisen seurauksena. Niin kauan kuin yksityisomistus on olemassa, ei tällä ilmaisulla ole mitään mieltä. Englantilaisien »kansallisrikkkaus» on varsin suuri, ja kuitenkin he ovat köyhin kansa auringon alla. Joko hylättäköön

tyyten koko ilmaisu taikka hyväksyttäköön ne edellytykset, jotka tekevät siitä mielekkään. Sama koskee ilmaisuja kansantaloustiede, poliittinen, yleinen taloustiede. Nykyisissä olosuhteissa pitäisi tiedettä kutsua yksityistaloustieteenksi, sillä sen yleiset keskinäissuhteet ovat vain yksityisomistuksen vuoksi olemassa.

Yksityisomistuksen lähin tulos on *kauppa*, keskinäinen tarpeiden vaihto, osto ja myynti. Yksityisomistuksen herruuden oloissa täytyy tämän kaupan muodostua, kuten jokaisen toiminnan, kauppaa harjoittavan välittömäksi tulolähteeksi; ts. jokaisen on yritettävä myydä niin kalliista kuin suinkin ja ostaa niin halvasta kuin suinkin. Jokaisessa ostossa ja myynnissä on siis toisiaan vastassa kaksi ihmistä ehdottoman vastakkaisin eduin; selkkaus on luonteeltaan ehdottoman vihamielinen, sillä kumpikin tuntee toisen aikomukset, tietää, että ne ovat hänen omilleen vastakkaiset. Kaupankäynnin ensimmäisenä tuloksena on siis toisaalta keskinäinen epäluulo ja toisaalta anteeksianto tälle epäluulolle, moraalittomien keinojen käyttäminen moraalittoman tarkoituksiperän toteuttamiseen. Niinpä on esim. kaupankäynnin ensimmäisenä periaatteena vaitiolo, kaiken sen salaaminen, joka voisi alentaa kyseisen nimikkeen arvoa. Tästä on seurausena: kaupankäynnissä on sallittua ottaa mahdollisimman suuri hyöty vastapuolen tietämättömyydestä ja osoittamasta luottamuksesta sekä myös ylistää tavaralleen ominaisuuksia, joita sillä ei ole. Yhdellä sanalla, kauppa on laillista petosta. Että käytäntö pitää yhtä tämän teorian kanssa, voi todistaa jokainen kauppias, jos hän pitää totuutta kunniaissa.

Merkantiilijärjestelmä omasi vielä tietynlaisen estottoman, katolisen avomielisyyden eikä se salaillut vähimmässäkään määrin kaupan moraalitonta olemusta. Olemme nähneet, miten se toi esiin avoimesti arkipäiväisen saaliinhimonsa. Kansakuntien keskinäinen vihamielinen asennoituminen kahdeksannellatoista vuosisadalla, inhottava pahansuopuus ja kauppakateus olivat johdonmukaisena tuloksena kaupasta ylipäänsä. Yleinen mielipide ei ollut vielä humanistunut, miksi siis olisi

pitänyt peittää asioita, jotka olivat seurausta itse kaupan epäinhimillisestä ja vihamielisestä olemuksesta.

Mutta kun *kansantaloustieteen Luther*, Adam Smith lähti arvostelemaan siihenastista taloustiedettä, olivat asiat suuresti muuttuneet. Vuosisata oli humanistunut, järki oli esittänyt vaatimuksensa, ja moraalisuus alkoi esitellä ikuista oikeuttaan. Painostuksella aikaansaadut kauppasopimukset, kauppasodat ja kansakuntien tyyli eristäminen törmäsivät liian jyrkästi edistyksellistä tietoisuutta vastaan. Katolisen avomielisyyden sijaan astui protestanttinen tekopyhyys. Smith todisteli, että myös humanisuudella on juurensa kaupan olemuksessa; että kaupasta, sen sijaan, että se on »eripuraisuuden ja vihamielisyyden hedelmällisin lähde», täytyisi muodostua »sekä kansakuntien että yksilöiden yhteisymmärryksen ja ystävyyden side» (vrt. »Kansojen varallisuus», 4. kirja, 3. luku, § 2); olihan muka asian luonteen mukaista, että kauppa kaikenkaikkiaan on edullista *kaikille* siihen osallistuville.

Smith oli oikeassa ylistäessään kaupankäyntiä humaniksi. Maailmassa ei ole olemassa mitään absoluuttisen moraalitonta; kaupankäynnissäkin on puoli, jossa se osoittaa kunnioitusta moraalille ja ihmisyydelle. Mutta millaista kunnioitusta! Keskiajan nyrkkivalta, mutkaton katuryöstö humanistui, kun se muuttui kaupankäynniksi, kauppa taas humanistui, kun sen ensimmäinen vaihe, jota luonnehtii rahan maastaviennin kieltö, siirtyi merkantiilijärjestelmään. Nyt on tämä itsekin humanistettu. Luonnollisesti on kauppaa käyvän edun mukaista pitää itsensä hyvissä väleissä sekä sen toisen kanssa, jolta hän ostaa halvalla että sen toisenkin kanssa, jolle hän myy kalliista. On siis varsin epäviisasta sellaisen kansakunnan käyttäytyminen, joka elättää hankkijoissaan ja asiakkaissaan vihamielistä mielialaa. Mitä ystävällisempää, sitä edullisempää. Tässä on kaupan humanisuus, ja tämä ulkokultaisuus käyttää väärin moraalisuutta epämoraalisiin tarkoituksiin on kaupan vapauden järjestelmän ylpeys. Emmekö ole kukistaneet monopolien raakalaisuutta, huutavat tekopyhät, emmekö ole vieneet sivistystä etäisiin maanosiin,

emmekö ole tehneet kansoista veljiä ja vähentäneet sotia? — Kyllä, kaiken sen te olette tehneet, mutta *miten* te olette sen tehneet! Te olette tuhonneet pienet monopolit, jotta yksi suuri perusmonopoli, omistus, voisi sitäkin vapaammin ja rajattomammin päästä vaikuttamaan; olette sivilisoineet maan ääretkin saadaksenne uutta alaa teidän alhaisen saaliinhimonne laajentumiselle, olette tehneet kansoista veljiä, mutta varkaiden veljeskunnan, ja vähentäneet sotia ansaitaksenne rauhassa sitä enemmän, viedäksenne korkeimpaan huippuunsa yksilöiden vihollisuuden, kilpailun kunniantoman sodan! — Missä olette tehneet jotakin puhtaasta humaani-suudesta, tietoisena yleisen ja yksilöllisen edun vastakohdan vähäpätöisyydestä? Missä olette olleet moraalisia olematta kiinnostuneita moraalittomista, itsekkäistä motiiveista ja niitä taustalla kohentelematta?

Kun liberaalinen kansantaloustiede oli tehnyt parhaansa yleistääkseen vihamielisyyden kansallisuudet haihduttamalla ja muuttaakseen ihmiskunnan raivoavien eläinten laumaksi — ja mitä muutakaan kilpailijat ovat? — jotka raatelevat toisiaan *nimenomaan sen vuoksi*, että kullakin on sama etu kuin kaikilla muillakin. Tämän esityön jälkeen jäi sille päämäärästään vain yksi askel ottamatta, perheen hajottaminen. Tämän toteuttaakseen tuli sille avuksi sen oma kaunis keksintö, tehdasjärjestelmä. Viimeiset rippeet yhteisistä eduista, perheen yhteisen omaisuuden, on tehdasjärjestelmä mitätöinyt ja — ainakin täällä Englannissa — se on alkanut hajota. On jotakin täysin jokapäiväistä, että lapset, heti tultuaan työkykyisiksi, ts. täytettyään yhdeksän vuotta, käyttävät palkkansa omiin tarpeisiinsa, pitävät vanhempiansa kotia pelkkänä maksullisena ruokailupaikkana ja hyvittävät vanhempiaan tietyllä summalla ruuasta ja asunnosta. Miten muuten voisikaan olla? Mitä muuta voi seurata etujen eristämisestä, joka on kauppavapauden järjestelmän pohjana. Kun jokin periaate kerran on otettu käytäntöön, se ajaa itsensä lävitse kaikkine seurauksineen, miellyttipä tämä taloustieteilijöitä tai ei.

Mutta taloustieteilijä ei itsekään tiedä, mitä asiaa hän palvelee. Hän ei tiedä, että hän kaikessa itsekkäässä päät-

telemisessään muodostaa vain kuitenkin yhden renkaan ihmiskunnan yleisen eteenpäinmenon ketjussa. Hän ei tiedä, että purkaessaan kaikki erikoisedut hän raivaa vain tietä sille suurelle mullistukselle, jota kohti vuosisata on kulkemassa, kohti ihmiskunnan sovitusta luonnon ja itsensä kanssa.

Lähin kaupan edellyttämä kategoria on *arvo*. Tästä enempiä kuin kaikista muistakaan kategorioista ei ole olemassa kiistaa vanhempien ja nuorempien taloustieteilijöiden kesken, koska monopolin puolustajilla ei välittömässä rikastumisvimmassaan ollut jäljellä aikaa puuhailta kategorioiden parissa. Kaikkien kiistojen alkuunpanijoina senlaatuista kysymyksistä olivat uudemmat taloustieteilijät.

Vastakohdista elävällä taloustieteilijällä on käsiteltävänä luonnollisesti *kaksinainen* arvo: abstraktinen eli reaaliarvo ja vaihtoarvo. Reaaliarvon olemuksesta oli pitkällinen kiista ranskalaisen Sayn ja niiden englantilaisten kesken, jotka määrittelivät tuotantokustannukset reaaliarvon ilmaukseksi. Say piti parempana mitata tätä arvoa esineen käyttökelpoisuuden mukaan. Kiista on ollut ilmassa tämän vuosisadan alusta lähtien ja on nukahtanut saamatta ratkaisua. Taloustieteilijät eivät osaa ratkaista mitään.

Englantilaiset — varsinkin McCulloch ja Ricardo — väittävät siis, että jonkin esineen abstraktisen arvon määrittävät tuotantokustannukset. Pantakoon merkille, että kyseessä on abstraktinen arvo eikä vaihtoarvo, exchangeable value, arvo kaupankäynnissä, joka olisi heidän sanojensa mukaan jotakin aivan muuta kuin abstraktinen arvo. Miksi tuotantokustannukset ovat arvon mitta? Siksi, että — kuulkaapas! — siksi, että ei kukaan, tavallisissa oloissa ja sekoittamatta kilpailusuhdetta asiaan, tulisi myymään esinettä vähemmästä kuin sen tuotanto hänelle maksaa. Ei tulisi myymään? Mitä meillä on tässä tekemistä »myymisen» kanssa, kun ei ole kysymys *kauppa*-arvosta? Siinähan meillä on heti jälleen pelissä mukana kauppa, joka meidän piti nimenomaan kuitenkin jättää pois luvusta — ja millainen kauppa! — kauppa, jossa

pääasia, kilpailu ei saa tulla kuuloonkaan! Aluksi abstraktinen arvo, nyt myös abstraktinen kauppa, kauppa ilman kilpailua, ts. ihminen ilman ruumista, ajatus ilman aivoja ajatuksia tuottamassa. Ja eikö taloustieteilijää sitten huolestuta lainkaan se, että mikäli kilpailu on jätetty laskuista pois, ei ole lainkaan takeita siitä, että tuottaja myy tavaransa juuri tuotantokustannuksista? Mikä sekamelska!

Edelleen! Myöntäkäämme hetkeksi, että kaikki on niin, kuin taloustieteilijä sanoo. Otaksukaamme, että joku on tehnyt tavattomasti vaivaa nähden ja valtavin kustannuksin jotakin aivan hyödytöntä, jotakin, mitä kukaan ihminen ei kaipaa, niin onko sekin tuotantokustannusten arvoinen? Ei suinkaan, sanoo taloustieteilijä, kukapa sen haluaisi ostaa? Siinä meillä on siis yhtäkkiä paitsi Sayn huonoksi huudettu käyttökelpoisuus myös — »ostamisen» kera — sen rinnalla kilpailusuhde. Se ei ole mahdollista, taloustieteilijä ei voi hetkeäkään pitää kiinni abstraktiostaan. Eikä vain kilpailu, josta hän haluaa suurin vaivoin päästä eroon, vaan sekin, jota vastaan hän hyökkää, käyttökelpoisuus, ilmaantuu huomamatta hänen päättelyihinsä joka hetki. Abstraktinen arvo ja sen määräytyminen tuotantokustannusten välityksellä ovat nimenomaan vain abstraktioita, epäolioita.

Mutta myöntäkäämme vielä kerran hetkeksi taloustieteilijän olevan oikeassa — miten hän sitten tahtoo määritellä meille tuotantokustannukset ottamatta huomioon kilpailua? Tulemme tuotantokustannuksia tarkastellessamme näkemään, että tämäkin kategoria pohjautuu kilpailuun, ja tästäkin ilmenee jälleen, miten vähän taloustieteilijä voi pitää kiinni väitteistään.

Kun siirrymme Sayhin, niin tapaamme saman abstraktion. Esineen käyttökelpoisuus on jotakin puhtaan subjektiivista, ei laisinkaan absoluuttisesti ratkaistavaa — ainakaan niin kauan, kun vielä pyöritään vastakohdissa, se ei varmaankaan ole ratkaistavissa. Tämän teorian mukaan täytyisi välttämättömällä tarvikkeilla olla enemmän arvoa kuin ylellisyysesineillä. Ainoa mahdollinen tie päästä jotenkuten objektiivisesti, *näennäisen* yleisesti ratkaisemaan jonkin esineen suurempi tai vähäisempi käyttökelpoisuus on yksityisomistuksen herruuden valitessa kilpailusuhde, ja sehän piti nimenomaan jättää

sivuun. Mutta jos kilpailusuhde on sallittu, pääsevät myös tuotantokustannukset mukaan; sillä kukaan ei myy vähemmästä, kuin hän on itse menettänyt tuotantoon. Tässäkin siis muuttuu vastakohtan toinen puoli toiseksi, halutaan sitä tai ei.

Yrittäkäämme aikaansaada selvyyttä tähän sotkuun. Esineen arvoon sisältyvät molemmat tekijät, jotka kiistapuolet väkivalloin ja, kuten olemme nähneet, tuloksetta erottavat toisistaan. Arvo on tuotantokustannusten suhde käyttökelpoisuuteen. Arvon ensimmäinen sovelutus on sen ratkaiseminen, tuleeko jotakin esinettä ylipäänsä valmistaa, ts. painaako käyttökelpoisuus enemmän kuin tuotantokustannukset. Vasta sen jälkeen voi olla puhetta arvon soveltamisesta vaihtoon. Jos otaksutaan kahden esineen tuotantokustannukset samaksi, on käyttökelpoisuus oleva ratkaiseva seikka niiden vertausarvon määräämiseksi.

Tämä pohja on ainoa oikea pohja vaihdolle. Jos taas sitä pidetään lähtökohtana, niin kuka ratkaisee esineen käyttökelpoisuuden? Pelkkä osapuolten mielipide? Siten tulee ainakin *jompikumpi* petetyksi. Vaiko jokin esineen sisäiseen käyttökelpoisuuteen osapuolista riippumatta pohjautuva ja osapuolille selkiintymätön määrittäminen? Siten voi vaihto syntyä vain *pakolla*, ja kumpikin osapuoli katsoo itsensä petetyksi. Tätä vastakohtaa esineen todellisen sisäisen käyttökelpoisuuden ja tämän käyttökelpoisuuden määräämisen välillä, käyttökelpoisuuden määräämisen ja vaihtajien vapauden välillä ei voi kumota kumoamatta yksityisomistusta; ja niin pian kuin tämä on kumottu, ei voi vaihdosta, sellaisena kuin se nyt on olemassa, olla enää kysymys. Arvokäsitteen käytännöllinen soveltaminen tulee silloin rajoittumaan yhä enemmän tuotantoa koskevaksi ratkaisuksi, ja siellä onkin sen varsinainen alue.

Mutta miten asiat nyt ovat? Olemme nähneet, miten arvokäsite on revitty hajalle, ja kukin eri puolista huudetaan kokonaisuudeksi. Kilpailun edeltäkäs in vääristämien tuotantokustannusten tulisi käydä itse arvosta; samoin pelkän subjektiivisen käyttökelpoisuuden — sillä muunlaista ei voi ollakaan. — Jotta nämä halvatut määritelmät saataisiin jaloilleen, on kummassakin tapauksessa

otettava huomioon kilpailu; ja mielenkiintoisinta on, että englantilaisilla edustaa kilpailu tuotantokustannuksista puheen ollen käyttökelpoisuutta, kun taas Saylla, kun hän puhuu käyttökelpoisuudesta, kilpailu tuo kuvioon mukaan tuotantokustannukset. Mutta millaisen käyttökelpoisuuden ja millaiset tuotantokustannukset se tuo mukaan! Sen edellyttämä käyttökelpoisuus riippuu satumasta, muodista, rikkaiden mielijohteesta, sen edellyttämät tuotantokustannukset nousevat ja laskevat kysynnän ja tarjonnan satunnaisen suhteen mukana.

Reaaliarvon ja vaihtoarvon välisen eron syynä on nimittäin se tosiseikka, että esineen arvo on erilainen kuin sille kaupassa annettu niin kutsuttu vastike, ts. että tämä vastike ei olekaan vastike. Tämä niin kutsuttu vastike on esineen *hint*a, ja jos taloustieteilijä olisi rehellinen, niin hän käyttäisi tätä sanaa »kauppa-arvon» sijaan. Mutta hänenhän on toki yhä edelleenkin pidettävä kiinni siitä ulkokuoresta, että hinta on jollakin tavoin sidoksissa arvoon, jotta kaupankäynnin moraalitytomuus ei tulisi liian kirkkaasti päivänvaloon. Mutta että *hint*a määräytyy tuotantokustannusten ja kilpailun vuorovaikutuksen välityksellä, on täysin oikein, se on yksityisomistuksen päälaki. Tämä oli ensimmäinen, minikä taloustieteilijä löysi, tämä puhtaasti empiirinen laki; ja tästä hän sitten abstrahoi reaaliarvonsa, ts. hinnan ajankohtana, jolloin kilpailusuhde on tasapainossa, jolloin kysyntä ja tarjonta kattavat toisensa — silloin jäävät luonnollisesti tuotantokustannukset jäljelle, ja sitä taloustieteilijä sitten nimittää reaaliarvoksi, vaikka se on vain hinnan eräs määre. Mutta siten on kaikki taloustieteessä nurinniskoin: arvo, joka on alkuperäinen, hinnan lähde, tehdään tästä, sen omasta aiheuttajasta riippuvaiseksi. Tunnetusti tämä nurinkääntäminen on abstraktion olemus, mistä seikasta katso Feuerbachilta.

Taloustieteilijäin mukaan koostuvat tavaran tuotantokustannukset kolmesta osasesta: maankorosta sille maakappaleelle, joka tarvitaan raaka-aineen tuottamiseen, siitä pääomasta tuottoineen ja siitä työpalkasta, jotka ovat olleet tarpeen tuotantoon ja jalostukseen. Mutta

heti ilmenee, että pääoma ja työ samaistuvat, koska taloustieteilijät väittävät pääoman muka olevan »kasaan-tunutta työtä». Niin siis meille jää vain kaksi puolta jäljelle, luonnollinen, objektiivinen — maapohja, sekä inhimillinen, subjektiivinen — työ, johon pääoma sisältyy, ja pääoman lisäksi vielä kolmas, jota taloustieteilijä ei ajattele. Tarkoitan pelkän työn ruumiillisen ainesosan rinnalla keksimisen ja ajattelun ainesosaa. Mitä taloustieteilijä saa irti keksijähengestä? Ovathan kaikki keksinnöt tulleet maailmaan hänen kajoamatta niihin? Onko niistä yksikään maksanut hänelle mitään? Mitä huolta hänen olisi kannettava tästä laskiessaan tuotantokustannuksiaan? Hänelle ovat maa, pääoma ja työ rikkauden edellytyksiä, eikä hän tarvitse mitään sen lisäksi. Tiede ei hänelle merkitse mitään. Jos se on Bertholletin, Davyn, Liebigin, Wattin, Cartwrightin jne. välityksellä tehnyt hänelle lahjoituksia, jotka ovat kohottaneet hänet ja hänen tuotantonsa korkeuksiin — mitä hän sellaisesta? Sentaipaista hän ei osaa laskea; tieteen edistysaskeleet menevät hänen lukujensa tuolle puolen. Mutta järkevien olosuhteiden kannalta, jotka ylittävät taloustieteilijällä esiintyvän etujen jakaantumisen, kuuluu henkinen panos varmaankin tuotantopanoksiin, ja se on saava myös paikansa taloustieteessä tuotantokustannusten joukossa. Ja samalta kannalta tuottaa varmaankin tyydytystä tietää, miten työ tieteen alalla saa aineellisen palkkansakin, tietää, että yksi ainoa tieteen hedelmä, sellainen kuin James Wattin höyrykone, on olemassaolonsa ensimmäisinä viitenäkymmenenä vuotena antanut maailmalle enemmän, kuin maailma on alusta alkaen uhrannut huolenpitoon tieteestä.

Meillä on toiminnassa siis kaksi tuotannon ainesosaa, luonto ja ihminen, ja jälkimmäinen sen lisäksi ruumiillisine ja henkisine ominaisuuksineen, ja voimme palata nyt taloustieteilijän ja hänen tuotantokustannustensa pariin.

Sillä kaikella, jota ei voi monopolisoida, ei ole mitään arvoa, sanoo taloustieteilijä — lause, jota tulemme jäljempänä tutkimaan lähemmin. Jos me sanomme, ettei ole mitään *hintaa*, on lause oikea yksityisomistukseen

nojaavissa olosuhteissa. Jos maata olisi yhtä helposti saatavissa kuin ilmaa, ei kukaan ihminen maksaisi maankorkoa. Koska niin ei ole, vaan kussakin tapauksessa takavarikkoon joutuvan maan laajuus on rajoitettu, niin takavarikkoon otetusta maasta, monopolisoidusta maasta maksetaan maankorkoa, taikka ostetaan se kauppahinnasta. Mutta on sangen oudoksuttavaa näiden maan arvon syntyä koskevien tietojen jälkeen joutua kuulemaan taloustieteilijältä, että maankorko onkin erotus korkoa tuottavan ja huonoimman, vain viljelemisen vaivan maksavan maapalstan tuoton välillä. Tämä on tunnetusti Ricardon ensimmäisenä täydellisesti kehittämä maankoron määritelmä. Tämä määritelmä on tosin käytännöllisesti oikea, jos edellytetään kysynnän laskuttavan *silmänräpäyksellisesti* maankorkoon ja ottavan heti pois viljelyksestä vastaavan määrän huonointa viljelysmaata. Niin ei kuitenkaan ole laita, siksi määritelmä on riittämätön; lisäksi siihen ei sisälly maankoron syysuhteen johtamista, ja sen täytyy jo senkin vuoksi käydä pätemättömäksi. Viljalakeja vastustavan liiton⁴¹ kannattaja, eversti T. P. Thompson on palannut tämän määritelmän vastakohtana jälleen Adam Smithin määritelmään ja on perustellut sitä. Hänen mukaansa maankorko on maan käyttöä havittelevan kilpailun ja käytävissä olevan maan rajoitetun määrän välinen suhde. Tässä on ainakin paluu maankoron syntyyn; mutta tämä selitys jättää huomioon ottamatta maan hedelmällisyyden samalla tavoin, kuin edellä mainittu unohtaa kilpailun.

Meillä on siis jälleen kaksi yksipuolista ja sen vuoksi puolinaista määritelmää samasta kohteesta. Meidän on, kuten arvokäsitemekin osalta, tehtävä jälleen yhteen veto näistä molemmista määrittelyistä löytääksemme oikean, asian kehityksestä seuraavan ja siksi kaiken käytännön käsittävän määrittelyn. Maankorko on maaperän tuottoisuuden, luontoperäisen puolen (joka puolestaan koostuu *luonnon* annista ja *ihmisen* suorittamasta viljelyksestä, parantamiseen käytetystä työstä) — ja ihmisperäisen puolen, kilpailun välinen suhde. Taloustieteilijät ravistelkoot päätään tämän »määritelmän» johdosta; he tulevat kauhukseen huomaamaan, että siihen sisältyy kaikki se, millä on asian kanssa tekemistä.

Kauppiaassa ei *maanomistajalla* ole mitään moittimista.

Hän rosvoaa monopolisoidessaan maan. Hän rosvoaa käyttäessään omaksi hyödykseen väestön lisääntymistä, joka lisää kilpailua ja siten hänen tilansa arvoa, tehdesään henkilökohtaisen etuudensa lähteeksi sen, mikä ei ole syntynyt hänen henkilökohtaisen tekemisensä välityksellä, mikä on hänelle puhdasta sattumaa. Hän rosvoaa, kun hän *antaa maataan vuokralle*, jolloin hän loppujen lopuksi anastaa itselleen jälleen vuokranottajansa tekemät parannukset. Tämä on suurtilanomistajien alati lisääntyvän rikkauden salaisuus.

Aksiomit, jotka luonnehtivat tilanomistajan ansaitsemistavan rosvoukseksi, nimittäin, että jokaisella on oikeus työnsä tuotteeseen, tai että kenenkään ei pidä korjata satoa sieltä, mihin ei ole kylvänyt, eivät ole meidän perustelumme. Ensimmäinen sulkee pois velvollisuuden ruokkia lapsia, toinen sulkee pois jokaiselta sukupolvelta toimeentulon oikeuden, koska kukin sukupolvi ottaa haltuunsa edeltäneen sukupolven jäämistön. Nämä aksiomit ovat pikemminkin yksityisomistuksen seuraamuksia. Joko on täytettävä sen seuraamukset taikka hylättävä se edellytyksenä.

Jopa itse alkuperäiselle anastukselle hankitaan oikeutusta väitteestä, että vielä aikaisemmin oli *yhteinen* omistusoikeus. Käännämmepä katseemme minne tahansa, yksityisomistus vie meidät ristiriitoihin.

Oli viimeinen askel itsensä kaupitsemiseen panna maa kaupankohteeksi, maa, joka on meille kaikki kaikessa, toimeentulomme ensimmäinen ehto; se oli ja on tähän päivään asti moraalittomuus, jonka vain itsensä myynnin moraalittomuus ylittää. Ja muutaman henkilön suorittama maan anastus, monopolisoiminen, muiden sulkeminen pois heidän elämänsä edellytyksestä, ei jää moraalittomuudessa jälkeen myöhemmästä maan kaupitsemisesta.

Kun annamme tässä yksityisomistuksen jälleen kumoutua, niin maankorko pelkistyy totuuteensa, siihen järkevään katsomukseen, johon se olennaisesti pohjautuu. Maankorkona maasta erotettuna sen arvo lankeaa silloin itse maahan takaisin. Tämä arvo, joka on mitattavissa

samanlaisten alojen tuotantokyvyllä niihin käytetyn työn ollessa yhtäläiset, tulee joka tapauksessa huomioon otetuksi osana tuotantokustannuksia tuotteiden arvon määräytyessä, ja se on, kuten maankorkokin, tuotantokyvyn suhde kilpailuun, mutta *todelliseen* kilpailuun sellaisena, miksi se aikanaan tulee kehittymään.

Olemme nähneet, että pääoma ja työ alunperin samastuvat; tulemme jatkossa näkemään itse taloustieteilijän kehittelmistä, miten pääomasta, työn tuloksesta on tuotantoprosessissa heti jälleen tehty työn perusta, aines, miten siis hetkeksi suoritettu pääoman erottaminen työstä kumoutuu heti kummankin ykseydessä; ja kuitenkin taloustieteilijä erottaa pääoman työstä, kuitenkin hän pitää kahdentamisesta kiinni, tunnustamatta sen ohessa ykseyttä muutoin kuin määrittelemällä pääoma »kasaan-tuneeksi työksi». Yksityisomistuksesta seuraava hajaantumisen työhön ja pääomaan ei ole muuta kuin tätä kahdentunutta tilaa vastaava ja siitä aiheutuva työn kahdentuminen itsessään. Ja sen jälkeen, kun tämä erottaminen on tapahtunut, jakaantuu pääoma uudelleen alkuperäiseksi pääomaksi ja voitoksi, pääoman lisäykseksi, jonka se saa tuotantoprosessissa, vaikka itse käytäntö lisää tämän voiton heti taas pääomaan ja antaa sen liittyä kiertokulkuun tämän mukana. Jopa voittokin hajotetaan vielä koroiksi ja varsinaiseksi voitoksi. Koroissa on näiden hajottamisten järjettömyys viety huippuunsa. Korkoa vastaan tapahtuvan lainaamisen, ilman työtä, pelkästä lainanannosta johtuvan tulojen saamisen moraalittomuus on toki, vaikka sen juuret ovatkin jo yksityisomistuksessa, liian ilmeistä ja näissä asioissa useimmiten oikeaan osuvan, teeskentelemättömän kansantietoisuuden jo kauan sitten myöntämä. Kaikki nämä hienot hajottamiset ja jaot syntyvät pääoman alkuperäisestä erkaneemisestä työstä sekä tämän erkanemisen huipentumisesta ihmiskunnan hajottamiseen kapitalisteiksi ja työläisiksi, hajaannuksesta, joka muodostuu päivä päivältä yhä räikeämmäksi ja jonka, kuten tulemme näkemään, *täytyy* aina lisääntyä. Tämä pääoman erottaminen työstä, samoin kuin jo tarkasteltu maan erottaminen pääomasta ja

työstä, on kuitenkin loppujen lopuksi jotakin mahdollista. Ei ole laisinkaan määrättävissä, miten paljon maan, työn ja pääoman osuus tekee jossakin määrättyssä tuotteessa. Nuo kolme suuretta ovat yhteismitattomia. Maa luo raaka-aineksen, mutta ei ilman pääomaa ja työtä, edellytyksenä pääomalle ovat maa ja työ, ja työ edellyttää ainakin maata, enimmäkseen myös pääomaa. Noiden kolmen funktiot ovat aivan erilaatuisia eivätkä neljännellä yhteisellä mitalla mitattavissa. Jos siis nykyisissä olosuhteissa joudutaan jakamaan tuotto noiden kolmen aineksen kesken, niin ei ole olemassa mitään niille yhdessä kuuluvaa mittaa, vaan ratkaisun tekee aivan vieras, niille satunnainen mitta: kilpailu eli ovela voimakkaamman oikeus. Maankorkoon sisältyy kilpailu, pääomanvoiton määrää yksinomaan kilpailu, ja miltä näyttää työpalkan osalta, tulemme pian näkemään.

Kun kerran kumoamme yksityisomistuksen, kumoutuvat kaikki nuo luonnottomat hajottamiset. Häviää koron ja voiton välinen ero; pääoma ei ole mitään ilman työtä, ilman liikettä. Voiton merkitys pelkistyy punnukseksi, jonka pääoma panee vaakakuppiin tuotannon kustannuksia arvioidessaan, ja tämä voitto on yhtä ominaista pääomalle, kuin se itse palautuu pääoman ja työn alkuperäiseen ykseyteen.

Työ, pääasia tuotannossa, »rikkauden lähde», vapaa inhimillinen toiminta, joutuu taloustieteilijän luona epä-mukavaan asemaan. Samoin kuin pääoma jo erotettiin työstä, niin nytkin jälleen työ hajotetaan toistamiseen; sitä vastassa on työn tuote palkan ominaisuudessa, se on siitä erossa ja se määräytyy, kuten tavallista, kilpailun välityksellä, koska, kuten olemme nähneet, työn osuudelle tuotannossa ei ole olemassa mitään pitävää mittaa. Jos me kumoamme yksityisomistuksen, niin tämä luonnoton erottaminenkin kaatuu, työ on sen oma palkka, ja aikaisemmin vieraantuneen työpalkan todellinen merkitys tulee päivänvaloon: työn merkitys jonkin esineen tuotantokustannusten määräämisessä.

Olemme nähneet, että lopuksi kaikki päättyy kilpailuun, mikäli vallitsee yksityisomistus. Se on taloustieteilijän pääkategoria, hänen rakkain tyttärensä, jota hän hemmottelee ja hyväilee yhtä mittaa — ja pankaa merkille, millaiset meduusankasvot sieltä tulevat esiin.

Yksityisomistuksen lähimpänä seurauksena oli tuotannon hajottaminen kahdeksi vastakkaiseksi puoleksi, luontoperäiseksi ja ihmisperäiseksi; maaksi, joka ilman ihmisen hedelmöittävää vaikutusta on kuollut ja karu, ja inhimilliseksi toiminnaksi, jonka ensimmäisenä ehtona on nimenomaan maa. Näimme edelleen, miten inhimillinen toiminta ratkesi työksi ja pääomaksi ja miten nämä puolin ja toisin olivat vihamielisinä toisiaan vastassa. Saimme siis jo kolmen aineksen taistelun toisiaan vastaan näiden kolmen keskinäisen tuen sijasta; nyt tähän tulee lisää se, että yksityisomistus tuo tullessaan kunkin aineksen pirstomisen. Maapalsta on toistaan, pääoma toistaan ja työvoima toistaan vastassa. Toisin sanoen: Koska yksityisomistus eristää jokaisen karkeaan yksinäisyyteensä ja koska jokaisella lisäksi on sama etu kuin hänen naapurillaan, niin on tilanomistaja toistaan, kapitalisti toistaan ja työläinen toistaan vihamielisesti vastassa. Tässä yhtäläisten etujen välirikossa juuri niiden yhtäläisyyden takia on ihmiskunnan tähänastisen olotilan moraalittomuus mennyt huippuunsa; ja tämä huipentuma on kilpailu.

Kilpailun vastakohta on *monopoli*. Monopoli oli merkantilistien sotahuuto, kilpailu liberaalisten taloustieteilijöiden taistelukutsu. On helppo oivaltaa tämänkin vastakohdan täysi onttoisuus. Jokaisen kilpailijan *täytyy* toivoa saavansa monopolin, olkoonpa hän sitten työläinen, kapitalisti tai tilanomistaja. Jokaisen kilpailijaryhmän on toivottava saavansa itselleen monopolin kaikkia muita vastaan. Kilpailu perustuu etuihin, ja edut luovat jälleen monopolin; lyhyesti, kilpailu vaihtuu monopoliksi. Toisaalta ei monopoli voi padota kilpailun virtaa, sehän tuottaa itse kilpailun, kuten esim. tuontikielto tai korkeat tullit suorastaan aikaansaavat salakuljetuksen kilpailun. — Kilpailun ristiriita on täysin sama kuin itse yksityisomistuksenkin. Jokaisen yksilön etujen

mukaista on omistaa kaikki, mutta kokonaisuuden etujen mukaista on, että jokainen omistaa yhtä paljon. Siten on siis yksilöllinen ja yleinen etu jyrkästi vastakkainen. Kilpailun ristiriitana on: että jokaisen on toivottava itselleen monopolia, kun taas yhteiskunnan kokonaisuutena täytyy sellaisenaan kärsiä menetyksiä monopolin johdosta ja siis poistaa se. Niinpä kilpailu edellyttää jo monopolia, nimittäin omistuksen monopolia — ja tässä tulee jälleen liberaalien tekopyhyys päivänvaloon — ja niin kauan kuin omistamisen monopoli vallitsee, niin kauan on myös monopolin omistaminen yhtä oikeutettua; sillä myös kerran annettu monopoli on omistusta. Mil-laista surkeaa puolinaisuutta on siis hyökätä pieniä monopoleja vastaan ja jättää perusmonopoli vallitsemaan. Ja kun vedämme tähän mukaan vielä taloustieteilijän aikaisemmin mainitseman lauseen, että ei millään sellaisella ole arvoa, jota ei voida monopolisoida, että siis ei mikään, mikä ei anna mahdollisuutta tällaiselle monopolisoinnille, voi esiintyä tässä kilpailun taistelussa, niin on väitteemme, että kilpailu edellyttää monopolia, täysin oikeutettu.

Kilpailun lakina on, että kysyntä ja tarjonta täydentävät alinomaa toisiaan eivätkä nimenomaan sen vuoksi kata koskaan toistaan. Kumpikin puoli repeytyy toisesta erilleen kerta toisensa jälkeen ja muuttuu jyrkästi vastakohtaksi. Tarjonta on aina aivan kysynnän kintereillä, mutta ei pääse milloinkaan sitä tarkalleen peittämään; se on joko liian suuri tai liian pieni, koskaan kysyntää vastaamaton, koska tässä ihmiskunnan tietämättömyyden tilassa yksikään ihminen ei tiedä, miten suuri edellinen tai jälkimmäinen on. Jos kysyntä on suurempi kuin tarjonta, niin hinta nousee, ja siten tavaltaan kiihdytetään tarjontaa; heti kun se esiintyy markkinoilla, hinnat laskevat, ja kun tarjonta on suurempi kuin kysyntä muodostuu hintojen laskusta niin tuntuva, että kysyntä siitä yltyy jälleen. Niin jatkuu yhtenäin, koskaan ei päästä terveeseen olotilaan, vaan alituisen on kiihtymisen ja herpaantumisen vaihtelu, joka sulkee pois kaiken edistymisen, ikuinen horjunta, joka ei koskaan

pääse päämäärään. Tätä lakia alituisine tasoittumisineen, jotka merkitsevät, että mitä toisaalla menetetään, se toisaalla voitetaan, taloustieteilijä pitää ihastuttavana. Se on hänen suurin ylpeytensä, eikä hän koskaan kyllästy sen katselemiseen, ja hän tarkastelee sitä kaikkien mahdollisten ja mahdottomien olosuhteiden vallitessa. On toki selvää, että tämä on puhdas luonnonlaki, ei hengen laki. Se on laki joka synnyttää vallankumouksen. Taloustieteilijä esittelee kaunista kysynnän ja tarjonnan teoriaansa, hän todistaa teille, että »ei koskaan voida tuottaa liian paljon», ja käytäntö vastaa kauppapulilla, jotka palaavat yhtä säännöllisesti kuin pyrstötähdet ja joita meillä on nykyisin yksi keskimäärin joka viides tai seitsemäs vuosi. Nämä kauppapulat ovat viimeisten kahdeksankymmenen vuoden aikana ilmaantuneet yhtä säännöllisesti kuin aikaisemmin suuret kulkutaudit, ja ovat tuoneet enemmän kurjuutta, enemmän moraalittomuutta mukanaan kuin ne (vrt. Wade. »Keski- ja työtätekevien luokkien historia», Lontoo 1835, s. 211)⁴². Luonnollisesti nämä kauppavallankumoukset vahvistavat lain oikeaksi, ne vahvistavat sen mitä täydellisimmin, mutta toisella tavoin, kuin taloustieteilijä haluaisi uskotella meille. Mitä on ajateltava laista, joka voi toteutua vain jaksoittaisten vallankumousten kautta? Se on nimenomaan luonnonlaki, joka pohjautuu osallistujien tietoisuuden puutteeseen. Jos tuottajat sellaisenaan tietäisivät, miten paljon kuluttajat tarvitsisivat, jos he järjestäisivät tuotannon ja jakaisivat sen keskenään, niin olisi kilpailun heilahtelu ja sen taipumus pulaan mahdotonta. Tuottakaa tietoisesti, ihmisinä eikä siroutuneina atomeina ilman lajitietoisuutta, niin olette kaikkien näiden keinotekoisten ja kestäättömien vastakohtien ulkopuolella. Mutta niin kauan kuin jatkatte tuottamista nykyiseen tiedostamattomaan, ajatuksettomaan ja sattuman varaan jättävään tapaan, niin kauan jäävät kauppapulat olemaan; ja jokaisen seuraavan täytyy olla yleisempi, siis pahempi kuin edeltävä, sen täytyy köyhdyttää suurempi määrä pieniä kapitalisteja ja lisätä enenevässä määrin pelkästään työstä elävää luokkaa — siis lisätä nopeasti työtä etsivien joukkoa, taloustieteilijöittemme pääongelmaa, ja tuoda lopulta tullessaan sellaisen yhteiskunnallisen vallanku-

mouksen, jollaisesta taloustieteilijäin koulumestarinviisaus ei anna uneksiakaan.

Hintojen ikuinen heilahtelu sellaisena, joksi kilpailusuhde sen luo, riistää kaupalta täysin moraalisuuden viimeisetkin rippeet. *Arvosta* ei enää ole puhuttakaan. Sama järjestelmä, joka näyttää panevan arvolle niin paljon painoa, joka antaa arvon abstraktiolle rahassa erityisen olemassaolon kunnian — tämä sama järjestelmä tuhoaa kilpailun välityksellä kaiken sisäisesti olemassaolevan arvon ja muuttaa kaikkien esineiden keskinäistä arvosuhdetta päivittäin ja tunnittain. Mihin jää tässä tuoksinassa mahdollisuutta moraaliseen pohjaan nojautuvaan vaihtoon? Tässä herkeämättömässä heilahtelemisessä ylös ja alas *täytyy* jokaisen yrittää osua suotuisaan ostaja-myyntihetkeen, jokaisen täytyy ryhtyä havittelijaksi, ts. korjata sieltä, mihin hän ei ole kyllänyt, rikastua toisten tappiolla, perustaa laskelmansa toisten onnettomuuteen tai saada sattuma puolelleen. Havittelija perustaa laskelmansa aina onnettomuustapauksiin, varsinkin katovahinkoihin, hän käyttää hyväkseen kaikkea, kuten esim. aikanaan New Yorkin paloa, ja moraalittomuuden lakipiste on keinottelemineen arvopapereilla pörssissä. Sen välityksellä madalletaan historia ja tämän mukana ihmiskunta keinoksi, jolla tyydytetään laskelmoivan keinottelijan tai uhkapelurin voitonhimoa. Ja yrittäköön rehellinen, »vakavarainen» kauppias kohottautua fari-sealaisesti pörssipelin yläpuolelle — kiitän Jumalaani jne. Hän on yhtä inhottava kuin pörssikeinottelijat, hän keinottelee samoin kuin hekin, hänen täytyy, kilpailu pakottaa hänet siihen, ja hänen kaupantekonsa sisältää siis saman moraalittomuuden kuin pörssikeinottelijoidenkin. Kilpailusuhteen totuus on kulutuskyvyn suhde tuotantokykyyn. Ihmisarvoisessa yhteiskuntajärjestyksessä ei tule olemaan muuta kilpailua kuin tämä. Yhteisön tehtäväksi tulee laskea, mitä se voi käytettävissään olevin välinein tuottaa, ja se tulee määräämään tämän tuotantokyvyn suhteessa kuluttajien määrään, minkä verran sen on kohotettava tai hellitettävä tuotantoa, minkä verran sen on annettava periksi ylellisyydelle taikka rajoitettava sitä. Mutta arvioidakseen oikein tämän suhteen ja yhteisönärkevästä olotilasta odotettavissa olevan

tuotantokyvyn kohoamisen tehkoot lukijani vertailuja englantilaisten sosialistien ja osin myös Fourierin kirjoituksiin.

Henkilökohtainen kilpailu, pääoman kilpataistelu pääomaa vastaan, työn työtä vastaan jne. tulee tällaisissa oloissa supistumaan ihmisluontoon perustuvaksi ja toistaiseksi vain Fourierin kehittelemäksi kilpailoiluksi, joka rajoittuu vastakkaisten etujen tultua kumotuiksi sille ominaisiin ja järkeviin uomiin.

Pääoman taistelu pääomaa vastaan, työn työtä vastaan, maaomaisuuden maaomaisuutta vastaan ajaa tuotannon kuumepolttoon, jossa se panee kaikki luonnolliset ja järkevät suhteet nurinniskoin. Pääoma ei voi pitää pintaansa toisen kilpailussa, ellei sitä saateta korkeimmanasteiseen toimintaan. Maapalstaa ei voi viljellä hyödyttävästi, ellei se kohota alituisen tuotantokykyään. Työläinen ei selviä kilpailijoitaan vastaan, ellei hän omista koko voimiaan työlle. Ylipäänsä kukaan, joka lähtee kilpailun tiimellykseen, ei voi kestää sitä ponnistamatta voimiaan äärimmilleen, luopumatta kaikista todella inhimillisistä päämääristä. Seurauksena tästä ylijännittämisestä toisella puolen on välttämättä herpaantumisen toisella. Jos kilpailun heilahtelu on vähäistä, jos kysyntä ja tarjonta, kulutus ja tuotanto ovat keskenään miltei tasoissa, niin on tuotannon kehityksessä pakko joutua asteelle, jossa esiintyy niin paljon ylimääräistä tuotantokykyä, että kansakunnan syvillä riveillä ei ole mistä elää; että ihmiset nääntyvät nälkään pelkästä runsaudesta. Tässä mielettömässä tilanteessa, tässä elävässä tolkkuttomuudessa on Englanti ollut jo hyvän aikaa. Jos tuotanto heilahtelee voimakkaammin, minkä se välttämättä tuollaisen tilan seurauksena tekee, niin alkaa esiintyä kukoistuksen ja kriisin, ylituotannon ja seisokin vaihtelua. Taloustieteilijä ei ole koskaan osannut selittää tällaista hullua tilannetta; selittääkseen sen hän on keksinyt väestöteorian, joka on yhtä järjetön, jopa järjettömämpi kuin tämä samanaikaisen rikkauden ja kurjuuden ristiriita. Taloustieteilijällä ei ollut *rohkeutta* nähdä totuutta; hänellä ei ollut rohkeutta oivaltaa, että

tämä ristiriita on kilpailun yksinkertainen seuraus, koska siinä tapauksessa koko hänen järjestelmänsä olisi kaatunut kumoon.

Meidän on helppo selittää asia. Ihmiskunnalle tarjona oleva tuotantovoima on mittaamaton. Maan tuotokky on kohotettavissa loputtomiin käyttämällä pääomaa, työtä ja tiedettä. »Ylikansoitettu» Iso-Britannia voidaan saada pätevimpien taloustieteilijöiden ja tilastomiesten laskelmien mukaan (vrt. Alisonin »Väestöperiaatteet», 1. osa, 1. ja 2. luku⁴³) kymmenessä vuodessa sellaiseksi, että se tuottaa viljaa riittävästi väestölle, joka on kuusinkertainen nykyiseen verrattuna. Pääoma lisääntyy päivä päivältä; työvoima kasvaa rinnan väestön kanssa, ja tiede alistaa ihmisen alaisuuteen luonnonvoimaa päivittäin yhä enemmän. Tämä mittaamaton tuotantokky, jos sitä käytellään tietoisesti ja kaikkien eduksi, vähentäisi pian ihmiskunnan osaksi tulevan työn minimiin; jos se jätetään kilpailun armoille, tekee se saman, mutta vastakohtaan puitteissa. Osaa maata viljellään mitä parhaiten, kun taas toinen osa lojuu rappiolla — Isossa-Britanniassa ja Irlannissa 30 miljoonaa eekkeriä hyvää maata. Osa pääomaa kiertää tavottomalla nopeudella, toinen osa makaa kuolleen laatikoissa. Osa työläisiä tekee työtä neljatoista, kuusitoista tuntia päivässä, kun taas toinen osa pysyy toimeettomana ja näantyy nälkään. Taikka tässä samanaikaisuudessa ilmenee jakaantuminen: Tänään käy kauppa hyvin, kaikki tekevät työtä, pääoma kiertää ihmenopeudella, maanviljelys kukoistaa, työläiset työskentelevät itsensä sairaksi — huomenna tulee seisokki, maanviljelys ei maksa vaivannäköä, kokonaisia maatiloja jää viljelemättä, pääoma jähmettyy keskelle virtaa, työläisillä ei ole mitään tekemistä ja koko maa tuskailee liiallisesta rikkaudesta ja liiallisesta väestöstä.

Asian tällaista kehitystä ei taloustieteilijällä ole oikeutta myöntää oikeaksi; muutenhan hänen täytyisi, kuten sanottu, luopua koko kilpailujärjestelmästä; hänen täytyisi huomata se ontous, mikä piilee hänen vastakohtassaan tuotannon ja kulutuksen, liiallisen väestön ja liiallisen rikkauten kesken. Jotta kuitenkin, koska tosiasia ei kerta kaikkiaan ollut kiistettävissä,

tämä tosiasia saataisiin sopusointuun teorian kanssa, keksittiin väestöteoria.

Tämän opin alullepanija Malthus väittää, että väestön paine kohdistuu alinomaa toimeentulovälineisiin, että sikäli kuin tuotanto lisääntyy, niin enenee väestökin samassa suhteessa ja että väestöön sisäisesti kuuluva tendenssi enetä käytettävissä olevia toimeentulovälineitä nopeammin on kaiken kurjuuden, kaiken pahuuden alkusyy. Sillä jos on liikaa ihmisiä, on ne raivattava tavalla tai toisella pois tieltä, joko tapettava väkivalloin taikka näännytettävä nälkään. Mutta kun tämä on tapahtunut, niin on jälleen olemassa aukko, jonka toiset väestönlisääjät uudelleen täyttävät, ja siten alkaa vanha kurjuus jälleen. Näin on muka kaikissa olosuhteissa, ei vain sivistyksen piirissä, vaan myös luonnontilassa; Uuden Hollannin* villi-ihmiset, joita on yksi neliömailia kohden, tuskailevat liikakansoituksesta yhtäläillä kuin Englanti. Lyhyesti, jos haluamme olla johdonmukaisia, niin meidän on myönnettävä, *että maa oli jo silloin liikakansoitettu, kun oli olemassa vain yksi ihminen*. Seuraukset tästä ajatuksenjuoksusta olisivat nyt, että koska juuri köyhät ovat liikamäärää, ei heidän hyväkseen pidä tehdä mitään muuta kuin helpottaa mahdollisimman paljon heidän nälkään nääntymistään ja saada heidät vakuuttuneiksi, ettei koko heidän luokalleen ole mitään muuta pelastusta kuin mahdollisimman vähäinen suvunjatkaaminen, taikka jos se ei käy, niin onhan kaiketi parempi, että pystytetään köyhien lasten tuskattomaksi surmaamiseksi valtion laitos, kuten »Marcus»⁴⁴ on ehdottanut — ja jonka mukaan kutakin työläisperhettä kohden saa olla kaksi ja puoli lasta; mitä siihen tulee lisää, surmataan tuskattomasti. Almujen antaminen olisi rikos, koska sillä tuetaan ylimääräisen väestön lisäkasvua; mutta on oleva varsin edullista, jos köyhydestä tehdään rikos ja köyhäintaloista rangaistuslaitoksia, kuten Englannissa jo on »vapaamielisen» uuden köyhäinlain⁴⁵ välityksellä tapahtunut. Tosin kyseinen laki sopii varsin huonosti yhteen raamatun opin kanssa jumalan ja hänen luomuk-

---

* — Australian vanha nimi. *Toim.*

sensa täydellisyydestä, mutta »huono on se vastaväite, joka asettaa tosiasioita vastaan raamatun!»

Pitääkö minun vielä pidemmälle esitellä tätä inhotavaa, halpamaista oppia, tätä kuvottavaa herjapuhetta luontoa ja ihmiskuntaa vastaan, seurata vielä pidemmälle sen johtopäätöksiä? Tässä taloustieteilijän moraalittomuus on lopultakin päässyt ylimpään huippuunsa. Mitä merkitsevät kaikki sodat ja monopolijärjestelmän kauhut vaakalaudalla tämän teorian kanssa? Ja nimenomaan se on kaupan vapauden liberaalisen järjestelmän lakikivi, jonka sortuminen aiheuttaa saman koko rakennukselle. Sillä jos tässä on osoitettu kilpailu syy-pääksi kurjuuteen, köyhyyteen ja rikollisuuteen, niin kenellä on vielä uskallusta tarttua sanaan sen puolesta?

Alison on yllä lainatussa teoksessaan horjuttanut Malthusin teoriaa vetoamalla maan tuotantokykyyn ja asettamalla Malthusin periaatteen kanssa vastakkain sen tosiseikan, että jokainen aikuinen ihminen kykenee tuottamaan enemmän kuin hän itse tarvitsee, tosiseikan, jota ilman ihmiskunta ei voisi lisääntyä, eikä edes olla olemassa; mistä muusta varttuva sukupolvi eläisi? Mutta Alison ei käy asian ytimeen ja päättyy siten lopuksi jälleen samaan tulokseen kuin Malthus. Hän tosin todistaa, että Malthusin periaate on väärä, mutta ei kykene kiistämään niitä seikkoja, jotka ovat tämän ajaneet periaatteeseensa. Ellei Malthus olisi tarkastellut asiaa niin yksipuolisesti, olisi hänen ollut pakko nähdä, että liika väestö tai työvoima kytkeytyy aina liikarikkauteen, liikapääomaan ja maan liikaomistukseen. Väestö on vain siellä liian suuri, jossa tuotantokyky ylipäänsä on liian suuri. Jokaisen ylikansoitettun maan, vallankin Englannin tila niistä ajoista alkaen, jolloin Malthus esiintyi, osoittaa tämän mitä selvemmin. Nämä olivat tosiseikkoja, joita Malthusin olisi pitänyt tarkastella kokonaisuutena ja joiden tarkastelun olisi täytynyt viedä oikeaan tulokseen; mutta sen sijasta hän poimi irti yhden, jätti muut huomioon ottamatta ja päätyi sen vuoksi mielettömiin tuloksiinsa. Toinen virhe jonka hän teki, oli että hän sekoitti toimeentulon välineet ja työllistämisen välineet. Että väestön paine kohdistuu alinomaan työllistämisen

välineisiin, että yhtä paljon kuin ihmisiä voidaan työllistää, yhtä paljon myös tuotetaan, lyhyesti, että työvoiman tuotantoa on tähän mennessä säännelty kilpailun laki, ja sen vuoksi se on joutunut alttiiksi myös jaksottaisten pulien ja heilahtelujen vaikutukselle, se on tosiasia, jonka toteaminen on Malthusin ansiota. Mutta työllistämisen välineet eivät ole toimeentulon välineitä. Työllistämisen välineet lisääntyvät konevoiman ja pääoman enetessä vain niiden lopputuloksena; toimeentulon välineet lisääntyvät heti, kun tuotantovoima ylipäänsä hiukankin enenee. Tässä tulee päivänvaloon taloustieteen uusi ristiriita. Taloustieteilijän kysyntä ei ole todellista kysyntää, hänen kulutuksensa on keinotekoista kulutusta. Taloustieteilijälle on vain se todella kysynnän edustaja, todellinen kuluttaja, joka voi tarjota vastikkeen siitä, minkä hän vastaanottaa. Mutta jos on tosiasia, että jokainen aikuinen tuottaa enemmän kuin hän itse kykenee kuluttamaan ja että lapset ovat kuin puita, jotka korvaavat runsain mitoin heihin tehdyt uhraukset — ja nämähän ovat toki tosiasioita? — niin pitäisi olla sitä mieltä, että jokaisen työläisen täytyisi voida tuottaa paljon enemmän, kuin hän tarvitsee, ja yhteisön täytyisi sen vuoksi huoltaa häntä tieteen tahtoen kaikella, mitä hän tarvitsee, niin pitäisi olla sitä mieltä, että suuren perheen tulisi olla yhteisölle sangen toivottava lahja. Mutta katsomuksensa karkeudessa taloustieteilijä ei tunne muuta vastiketta kuin sen, mikä hänelle maksetaan kouriintuntuvana puhtaana rahana. Hän istuu niin lujasti vastakohdissaan, että silmiinpistävimmätkin tosiseikat huolettavat häntä yhtä vähän kuin tieteelliset periaatteet.

Tuhoamme ristiriidan yksinkertaisesti siten, että kumoamme sen. Nyt vastakkaisten etujen sulautuessa häviää vastakohta toisaalta liikaväestön ja toisaalta liikarikkauden kesken, häviää se ihmeellinen tosiseikka, ihmeellisempi kuin kaikkien uskontojen kaikki ihmeet yhteensä, että jonkin kansakunnan täytyy nääntyä nälkään pelkästä rikkaudesta ja ylenpalttisuudesta; häviää se mieletön väite, että maalla ei ole voimaa ruokkia ihmisiä. Tämä väite on kristillisen taloustieteen korkein huippu — ja että meidän taloustieteenme on olemukseltaan

kristillistä, olisin voinut jokaisen väitteen, jokaisen kategorian osalta todistaa ja tulen sen aikanaan tekemään; Malthusin teoria on vain taloustieteellinen ilmaus uskonnolliselle dogmille hengen ja luonnon ristiriidasta ja siitä johtuvasta kummankin turmeltuneisuudesta. Tämän ristiriidan, joka uskonnon kannalta ja sen mukana on jo kauan sitten ratkaistu, olen myös taloustieteen alalla osoittanut mitättömyydeksi; en tule hyväksymään muuten mitään sellaista Malthusin teorian puolustelua päteväksi, jos siinä ei sen omaa periaatetta lähtökohtana pitäen selitetä, miten jokin kansa voi nääntyä pelkästä ylenpalttisuudesta nälkään, eika saateta tätä järjen ja tosiasioiden kanssa sopusointuun.

Malthusin teoria on muuten ollut meille suorastaan välttämätön läpikulkupaikka, joka on auttanut meitä sanomattomasti eteenpäin. Se on, kuten yleensä taloustiede, ohjannut huomiomme maan ja ihmiskunnan tuotantokykyyn ja päästyämme eroon tästä toivottomuuden talousopista rokottanut meidät ainiaaksi liikakansoituksen pelkoa vastaan. Saamme siitä vahvimmat taloustieteelliset perustelut sosiaaliselle uudistukselle; sillä vieläpä siinäkin tapauksessa, että Malthus olisi aivan oikeassa, olisi ryhdyttävä heti paikalla tähän uudistamiseen, koska vain se, ainoastaan sen välityksellä annettavissa oleva joukkovalistus tekee mahdolliseksi lisääntymisvietin sellaisen moraalisen rajoittamisen, jonka Malthus itse esittää tehokkaimmaksi ja helpoimmaksi vastakeinoksi liikakansoitusta vastaan. Siitä olemme oppineet tuntemaan ihmiskunnan syvimmän alennustilan, sen riippuvuuden kilpailusuhteista; se on osoittanut meille, miten loppukädessä yksityisomistus on tehnyt ihmiset tavaraksi, jonka tuottaminen ja tuhoaminen riippuu niin ikään vain kysynnästä; miten kilpailujärjestelmä on sen välityksellä teurastanut ja teurastaa päivittäin miljoonia ihmisiä; tämän kaiken olemme nähneet, ja kaikki tämä kannustaa meitä tämän ihmiskunnan alennustilan kumoamiseen kumoamalla yksityisomistus, kilpailu ja vastakkaiset edut.

Palatkaamme kumminkin vielä kerran tuotantokyvyn suhteeseen väestöön, jotta voisimme ottaa kaiken pohjan pois yleiseltä liikakansoituspelolta. Malthus esittää las-

kelman, jolle koko järjestelmä perustuu. Väestö lisääntyy geometrisena sarjana: $1 + 2 + 4 + 8 + 16 + 32$ jne., maan tuotantokyky aritmeettisena: $1 + 2 + 3 + 4 + 5 + 6$. Erotus on silmiinpistävä, se herättää kauhua; mutta onko se oikea? Missä on todistettu, että maan tuotantokyky lisääntyy aritmeettisena sarjana? Niin, muokatuun maan ala on rajoitettu. Tähän pinta-alaan käytetty työvoima kasvaa väestön myötä; vaikka olettaisimme, että työn lisääntymisen aiheuttama tuoton lisääntyminen ei aina tapahdu verrannollisena työhön; jäljellä on kolmas ainesosa, jota tosin taloustieteilijä ei ole koskaan pitänyt minkäänlaisessa arvossa, tiede, ja sen eteenpäinmeno on loputon ja ainakin yhtä nopeaa kuin väestön. Millaisesta eteenpäinmenostaan onkaan tämän vuosisadan maatalous kiitollisuudenvelassa pelkästään kemialle, jopa pelkästään kahdelle miehelle — Sir Humphrey Davylle ja Justus Liebigille? Mutta tiede etenee vähintään yhtä nopeasti kuin väestö; väestö lisääntyy verrannollisena edellisen sukupolven lukumäärään; tiede etenee suhteessa siihen tiedon määrään, jonka sille edeltänyt sukupolvi on jättänyt jälkeensä, siis tavallisimmissa olosuhteissa niin ikään geometrisena sarjana — ja mikä on tieteelle mahdotonta? On naurettavaa puhua liikakansoituksesta niin kauan, kun »Mississippin laaksossa on autiota maata riittävästi, jotta voitaisiin siirtää Euroopan koko asujamisto sinne»⁴⁶, niin kauan, kuin ylipäänsä pidetään vasta kolmannelta maasta viljeltynä, ja itse tämän kolmanneksen tuotanto voidaan nyt jo tunnettujen parannusten käytöllä lisätä kuusinkertaiseksi ja enemmänkin.

Kilpailu asettaa siis pääoman pääomaa vastaan, työn työtä vastaan, tilanomistuksen tilanomistusta vastaan ja samoin kunkin näistä ainesosista kumpaakin toista vastaan. Taistelussa voittaa vahvin, ja ennakkoidaksemme tämän taistelun tuloksen on meidän tutkittava taistelevien osapuolten vahvuus. Ensinnäkin on tilanomistus ja pääoma kumpikin vahvempi kuin työ, sillä työläisen on tehtävä työtä elääkseen, kun taas tilanomistaja voi elää maankorostaan ja kapitalisti koroistaan, hätätilassa pääomastaan tai kapitalisoidusta tilanomistuksesta, ja

Seurauksena tästä on, että työläiselle lankeaa vain kaikkein välttämättömin, paljaat toimentulon välineet, kun taas suurin osa tuotteita jakaantuu pääoman ja tilanomistuksen kesken. Edelleen tunkee vahvempi työläinen heikomman, suurempi pääoma vähäisemmän, suurempi tilanomistus pienen markkinoilta. Käytäntö vahvistaa tämän johtopäätöksen. Tunnettuja ovat ne etuisuudet, jotka suuremmalla kauppialla ja tehtailijalla on pienen suhteen, suurella tilanomistajalla yhden ainoan tynnyrinalan omistajan suhteen. Seurauksena tästä on, että jo tavallisissa oloissa suuri pääoma ja suuri tilanomistus nielaisee vahvemman oikeudella pienen pääoman ja pienen tilanomistuksen, ts. tapahtuu omistuksen yhteenkokoutuminen. Kauppa- ja maatalouspulissa tämä yhteenkokoutuminen tapahtuu paljon nopeammin.— Suuri omistus lisääntyy ylipäänsä nopeammin kuin pienempi, koska tuotosta paljon pienempi osa joutuu vähennettäväksi omistusmenoina. Tämä omistuksen yhteenkokoutuminen on yksityisomistuksen vallitessa yhtä immanentti laki kuin kaikki muutkin; keskiluokkien täytyy yhä enemmän kadota, kunnes maailma on jakaantunut miljoonamiehiin ja köyhimyksiin, suuriin maanomistajiin ja köyhiin päiväläisiin. Mitkään lait, mikään maanomistuksen jako, mikään mahdollinen pääoman pirstominen ei yhtään auta — tähän tulokseen tullaan ja täytyy tulla, ellei sitä ennen tapahdu sosiaalisten suhteiden täydellistä uudistumista, vastakkaisten etujen yhteensulautumista ja yksityisomistuksen kumoamista.

Vapaa kilpailu, meidän päiviemme taloustieteilijöiden päähokema, on mahdottomuus. Monopolilla oli ainakin aikomuksena, vaikkakaan se ei kyennyt sitä toteuttamaan, varjella kuluttajaa petokselta. Mutta monopolin poisraivaaminen avaa oven sepposen selälleen petokselle. Te sanotte, että kilpailulla on itsessään vastakeinot petosta vastaan, kukaan ei tule ostamaan huonoja esineitä; ts. jokaisen on oltava kunkin tavaralajin tuntija, ja tämä on mahdotonta — tästä lähtee monopolin välttämättömyys, joka ilmenee useankin tavaralajin suhteen. Apteekeilla jne. *täytyy* olla monopoli. Ja tärkeimmälle tavaralajille, rahalle, on monopoli kipeimmin tarpeen. Kiertokulun väline on aina, kun se on lakannut olemasta

valtion monopoli, aiheuttanut kauppapulan, ja englantilaiset taloustieteilijät, muiden muassa tri Wade, myöntävätkin monopolin välttämättömyyden tässä. Mutta monopoli ei tässäkään varjele väärältä rahalta. Asetuttakoon mille puolelle kysymystä tahansa, toinen on yhtä vaikea kuin toinenkin, monopoli saa aikaan vapaan kilpailun ja tämä puolestaan taas monopolin; sen vuoksi on kummankin kaaduttava ja poistettava nämä vaikeudet kumoamalla ne aiheuttava periaate.

Kilpailu tunkeutuu kaikkiin elämänoloihimme, ja se on vienyt loppuun asti sen keskinäisen orjuutuksen, jossa ihmiset nyt pysyttelevät. Kilpailu on se suuri kannustin, joka hoputtaa yhä uudelleen toimintaan vanhaksi ja veltoksi käyvän sosiaalisen järjestyksemme tai pikemminkin epäjärjestyksen, mutta joka kussakin uudessa ponnistuksessa kuluttaa myöskin osan riutuvista voimista. Kilpailu hallitsee ihmiskunnan numerollista kasvua, se hallitsee myös moraalista edistystä. Joka on hiukankin tutustunut rikostilastoon, sen on täytynyt pistää silmään se omalaatuinen säännöllisyys, jolla rikos vuosittain etenee, jolla tietyt syyt synnyttävät tiettyjä rikoksia. Tehdasjärjestelmän laajenemisella on kaikkialla seurauksenaan rikosten lisääntyminen. Kuten Englannissa on usein tapahtunut, voidaan pidätysten, rikostapausten, jopa murhien, murtojen ja pienten varkauksien jne. lukumäärä määrätä ennalta kulloinkin osuvalla tarkkuudella suuren kaupungin tai tuomiokunnan osalta vuosittain. Tämä säännöllisyys osoittaa, että rikollisuuttakin hallitsee kilpailu, että yhteiskunta synnyttää rikollisuuden *kysynnän*, jota vastaa kohtuullinen *tarjonta*, että aukon, jonka joidenkin pidättäminen, karkoitus tai mestaus saa aikaan, täyttävät toiset uudelleen aivan samaan tapaan kuin jokaisen aukon väestössä täyttävät heti uudelleen uudet tulokkaat, toisin sanoen, että rikollisuuden paine kohdistuu samalla tavoin rankaisuvälineisiin kuin kansojen paine työllistämisen välineisiin. Miten oikeutettua on näissä oloissa, kaiken muun sivuuttaen, rangaista rikoksentekijää, sen jätän lukijan harkittavaksi. Minun asianani on tässä pelkästään osoit-

taa kilpailun laajeneminen myös moraalien alueelle ja näyttää, miten syvälle alas yksityisomistus on ihmisen vienyt.

Pääoman ja maanomaisuuden taistelussa työtä vastaan on kummallakin ensin mainitulla osalla vielä erityinen etuisuus työhön nähden — tieteen apu, sillä myös tämä suuntautuu nykyisissä olosuhteissa työtä vastaan. Miltei kaikki mekaniikan keksinnöt esim. ovat aiheutuneet työvoiman puutteesta, niin varsinkin Hargreavesin, Cromptonin ja Arkwrightin puuvillankehruukoneet. Ei koskaan ole työn tarve käynyt niin kireäksi, ettei siitä olisi selvitty keksinnöllä, joka on lisännyt työnteon voimaa ja siis syrjäyttänyt ihmistyön kysyntää. Englannin historia vuodesta 1770 tähän päivään on yhtäjaksoisena todisteena tästä. Puuvillankehruun viimeisen suuren keksinnön, selfaktorin sai aikaan pelkästään työn kysyntä ja kohoava palkka — se kaksinkertaisti koneellisen työn ja rajoitti siten käsityön puoleen, heitti puolet työläisistä työnteon ulkopuolelle ja painoi siten toisten palkan puoleen entisestä; se teki tyhjäksi työläisten salajuonittelun tehtailijoita vastaan ja tuhosi rippeetkin siitä voimasta, jolla työläiset olivat vielä pitäneet pintansa epävertaisessa taistelussa pääomaa vastaan (vrt. tri Ure. »Philosophy of Manufactures», 2. osa⁴⁷). Taloustieteilijä sanoo tosin tähän että lopullisilta tuloksiltaan konejärjestelmä on edullinen työläisille, kun se tekee tuotannon halvemmaksi ja luo siten uudet suuremmat markkinat tuotteilleen ja siten loppujen lopuksi työllistää kuitenkin uudelleen työstä poistetut työläiset. Aivan oikein, mutta eikö taloustieteilijä kuitenkin tässä unohda, että työvoiman tuotantoa sääntelee kilpailu, että työvoimasta aina kohdistuu paine työllisyyden välineisiin, että siis silloin, kun näiden etuisuuksien on määrä esiintyä, on jo taas odottamassa työtä etsiviä kilpailijoita ylen määrin ja tekemässä tästä etuisuudesta haavekuvan, kun taas varjopuoli, toimeentulon välineiden äkillinen riistäminen puolelta työläisiä ja palkan aleneminen toiselta puolelta ei ole haavekuva? Unohtaako taloustieteilijä, että keksimisen eteenpäinmeno ei pysähdy koskaan ja että siis tämä varjopuoli ikuistuu? Unohtaako hän, että siviili-

saatiomme vaikutuksesta niin viimeisiin viedyn työn-
jaon vallitessa työntekijä voi elää vain silloin, kun häntä
voidaan käyttää kunkin määrätyn koneen ääressä kun-
kin vähäpätöisen työn suorittamiseen; että siirtyminen
toisesta työnteosta toiseen, uuteen, on varttuneelle työn-
tekijälle miltei aina sula mahdottomuus?

Käsitellessäni kiinteästi konejärjestelmän vaikutuk-
sia päädyn toiseen, etäisempään aiheeseen, tehdasjärjes-
telmään, eikä sen käsittelemiseen tässä ole minulla enem-
pää halua kuin aikaakaan. Toivon muuten pian saavani
tilaisuuden kehittää tämän järjestelmän kammotta-
vaa moraalittomuutta yksityiskohtaisesti ja paljastaa
säälimättä taloustieteilijän tekopyhyiden, joka tässä
ilmenee täydessä loistossaan.⁴⁸

*Kirjoitettu vuoden 1843
lopun ja vuoden 1844 tam-
mikuun välillä*

Werke, Bd. 1, S. 409—524

*»Deutsch-Französische Jahr-
bücher«, 1844*